„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 74. У Новом Саду у петак 12. маја 1889. ГОДИНА XXIV.

КОСОВСКА ПРОСЛАВА У РАВАНИЦИ.

Извештај.

I.

Пријавише се за суделовање на народном слављу у Рананици следећа певачка друштва:

1. Новосадско, 2. Митровачко, 3. Сентомашко, 4. Земунско, 5. Старо-Бечејско, 6. Мокринско, 7. Шидско, 8. Вуковарско, 9. Вел. Кикиндско, 10. Румско, 11. Карловачко ђимназ. и Богослови, 12. Вел. Бечкеречко.

II.

За суделовање на заједничкој беседи у Руми ова певачка друштва:

1. Сентомашко, 2. Старо-Бечејско, 3. Мокринско, 4. Шидско, 5. Вуковарско, 6. Вел. Кикиндско, 7. Румско, 8. Вел. Бечкеречко.

III.

Одбор је до данас примио за покриће трошкова око приређивања видовданске прославе следеће прилоге:

1. Башт. друштво у Земуну	14 ф. — н.
2. Српско ковиљско дилетан. позор. друштво — — —	10 ф. — н.
3. Штајнбрук скупљено по г. Урошу Петровићу — —	15 ф. — н.
4. Земунско српско црквено певачко друштво — —	70 ф. 43 н.
5. Нови Сад од нар. забаве	231 ф. 36 н.
6. Митровачко пев. друштво	50 ф. — н.
7. Сентомашко пев. друштво	60 ф. — н.
8. Крчедин скупљено по г. Ђ. Сладојевићу — —	7 ф. 60 н.
9. Српско старо бечејско пев. друштво — — — —	50 ф. — н.
10. Румско грађанство (досад скупљено) — — — —	240 ф. — н.
Свега —	748 ф. 39 н.

Приметити је, да су овде само свотни прилози појединих места исказани, а имена појединих добровољних прилагача изнеће одбор на јавност накнадно после прославе заједно са свима осталим прилагачима по нашим јавним органима.

Браћо Срби!

Пошто нас још кратак рок од 4 недеље раставља од видовданске прославе, то се у овом нашем извештају опет обраћамо на родољубље и готовост вашу, те велимо: Ускорите часа, прегните свом снагом, те скупљајте прилоге за покриће трошкова, јер као што вам данашњи извештај стања благајне показује, јасно и неоспорно је, да се са том мајушном подпором као што то српском имену и поносу доликује, погинулим косовским јунацима достојна светковина не може приредити.

Нека нам не буде зазорно, ако успитамо: Камо браћо драга српске народне свести и жарког родољубља? Мукотрпни српски народ пет столећа горке суве лије, али — држимо — лице му јоште потавнело није, па камо млађаног жара, камо одушевљења за овако сјајну епохалну прославу?

У извештају видимо прилоге само пет до шест српских места, а камо дичног Сомбора, Суботице, Сенте, Аде и других већих места у Бачкој? Камо Вел. Кикинде, Вел. Бечкерека, Панчева, Вршца, Беле Цркве и поноситог бившег српског диштрикта? Камо нашег српског Сиона? Камо наших јуначких граничара? Зар браћо драга од вас никакве подпоре на жртвеник овог племенитог подхвата? Преклињемо вас у име српског поноса и народног угледа похитајте да не буде касно!

Овом приликом можемо свима певачким друштвима јавити, да су придошле композиције „Химне“ и „Опроштајнице“ оцењене од три наша даровита композитора у Београду, те је како „Химна“ тако и „Опроштајница“ у композицији од г. Гвида Хавласа управитеља војничке гласбе у Херман-мештецу (Чешка) као најбоље проглашене, те од одбора као такове са расписаном наградом награђене.

Даровити г. Гвидо Хавлас познат је са својих српских песама код наших певачких друштава; његова је композиција дивна песма „Падајте браћо“ од Ђ. Јакшића

Партитуре „Химне“ и „Опроштајнице“ готове су, те су пријављеним певачким друштвима одправљене.

Позивамо сва остала певачка друштва која се нису до данас одбору пријавила, ако желе суделовати при народном слављу или беседи, нека се до 17. (29.) маја о. г. пријаве, јер после овог рока неће се моћи у програм уврстити, пошто је време настало да се програм састави.

ОДБОР
за приређивање видовданске прославе.
Председник:
Јов. А. Ђуричић.

Умољавамо све српске листове, да овај извештај препштампају.

ОБНОВЉЕНО УГАРСКО МИНИСТАРСТВО.

Будимпешта, маја.

Нема ни два месеца, како се изнурена и измучена Тисина влада обновила и подмладила. Изгледало је већ, као да је Тисиној влади куцнуо последњи час; опозиција, која је сву своју снагу сабрала и сакупила, да поруши, и ако не владу, а оно бар законски предлог њен о обранбеном закону, развила је необичну живахност; просипала је свој гњев у најбурнијим, најсавршенијим говорима, који су икада изговорени међу зидовима скромне саборске палате угарске; изобличила је и осрамотила владу на најгори начин; министар председник био је понижен до праха, углед му био погажен у блато, и он мораде често заокружен полицајима као вликовац, бегати са сабора; да спасе можда свој живот и — министарску столицу. Да човек може и после смрти остати министар, Тиса се не би можда толико бојао за свој живот; али сујета његова била је јача од свега, он се спасавао само зато, да може остати министар, да може и даље владати

Друга влада би после толике погрде и срамоте, давно била дала оставку; Тиса то није чинио; он се грчевито ухватио за столицу, не пуштајући ни под којим условом, да је истргну испод њега. Одлучио се да обнови макар цело своје министарско друштво само он да остане на свом месту. И та помисао, обнова министарства показа се одиста бар привремено спасоносном; Тиса остаде на влади. Они људи, које је вештином својом око себе сакупио, учврстише му, осигураше владу и престол министра-председника.

Како је Тисино стање било опасно и како му је била столица уздрмана, види се и из тога, што се латио крајњег средства, што је сакупио око себе више таквих министра, који је сваки за себе кандидат за министра председника, чим Тиса умре. Министар Силађија је у свом одељењу мали деспот, који има тако рећи не ограничену власт; ради оно шта хоће, ради онако како хоће; министар Векерле је такођер неограничен господар у свом министарству, министар гроф Чакија, стоји независно на свом месту, и није извршилац Тисиних начела и заповести као што му претходник беше.

У последњим расправама о Рудолфинуму, о заводу, који би се имао у Пешти основати, у ком би се васпитала и изображавала деца мађарског племства, показао се гроф Чакија као независан господар свога оделења, који не прима налоге од владе, и који не тежи да на уштрб својих начела спасе и сачува своју столицу, но који је спреман да за своја начела жртвује све и сва, па чак и министарску столицу, за коју му се преузвишени госа, председник Тиса, тако грчевито држи. Тако је то данас, а пре министар-председник није могао трпети у министарству ни једног човека, који га не хтеде слепо слушати.

Но да идемо даље. Министар Барош, ишчаурио се као најбољи данас министар у целом Тисином кабинету. Док је био само министар промета, задобио је љубав јавнога мњења; но Тиса канда није учинио најбољи избор по себе, када му је поверио и управу унутрашњих послова. Од то доба се често морао загристи за језик, јер Барош ради као министар унутрашњих послова, ма само привремено, оно, што за најбоље држи. Не једна столица великог жупана се поколебала и пала од неколико недеља; не један велики жупан је дао оставку или својевољно, или позван са вишег места; тај поступак Барошев заслужује хвалу, јер влада је дужна водити рачуна не само о својим интересима, но и о јавном мњењу, а видимо, да све они велики жупани иду, које је то јавно мњење најжешће осуђивало; а за време док је струку унутрашњих послова водио сам Тиса, а за тим барон Орција, слабо се обазирало на јавно мњење, гледало се да та важна места попуне све таковим људима, који ће у сваком погледу бити средство и оруђе у рукама владе којима ће влада располагати онако, како хоће, како њој у корист иде.

Мора се до душе признати и то да је неприродна ствар, да човек који само привремено управља једном граном државне управе, чини у обиму те гране тако значајне промене, као што то Барош чини, и који ће данас сутра одступити са тог места, те тиме предати људе, који су посредовањем његовим наименовани, на милост и немилост новом министру, који ту струку примио буде.

Но мора се и то признати, да је заиста већ крајње време било, да се та ствар мало прорешета. Законски чланак VII. од год. 1885. преустројио је из основа положај и звање великог жупана! дао је том човеку, глави жупаније, уплива тако рећи у све гране жупанијскога живота; начинио га је званичником жупанијским у потпуном смислу, давши му шире поље

ЛИСТАК.

ОФИЦИРСКИ МОМАК.

Од Едмонда де Амичиса.

Четир је године, као живе заједно; за све то време никад ни један од њих није смео с ума: он да је часник, а он да је прост војник. Први је био по војнички строг, други по војничви одан. И они су волели један другог, само што је то био груб, суров и нем осећај, који не вичe о себи, који се не поноси, него се бујан и нежан скрива под грубим поступцима, осећај леп, кад ћути, а ружан кад говори, осећај, који се научио да гута сузе, кад му дође да мора плакати, да се не би показао слаб и разнежен. Они су врло мало међу собом разговарали: из пола речи разумели су увек они један другог, па онда по лицу, по покретима.

— Господине поручниче, шта још заповедате?

— Ништа.

— Могу ли отићи?

— Одлази.

Тако се обично растајали; никада ни речи више. И тако су пролазили дневи, месеци, године — четир године — по становима, код куће, у табору, у рату, на војни и мало по мало, па се у срцима њиховим развијав, бујан, готово бесвестан осећај. У том непрестаном ћутању, у том војничком разговору у тој брзој размени погледа, који су значили: један — ради то, други — разумем, — било је толико складности, колико нема ни у страстној љубави.

Они су један поред другог стојали на разбојишту у најопаснијим тренутцима, на неколико стотина корака испред непријатељских пушака, и при сваком фијуку гранате само би брзо погледали око себе, и видећи један другог, одахнули би при помисли: и ова је прошла. Заједно су они провели многу хладну и кишовиту ноћ на предстражи, до колена у блату, шибани ветром; а ујутру, кад би дошао други батаљон на смену, они би се смешкали, па као да су говорили један другом: — Но, хвала богу, сад ћемо опет у табор, да одахнемо. А колико је пута било, да се први после вечере спремао у шатору да легне, а други би га покривао његовим огртачем, да га сачува од ноћне хладноће, па одлазећи за тим рекао: Лаку ноћ, господине поручниче! А поручнику би се учинило, да је тај глас лако задрхтао и да последња реч није са свим изговорена, па је тако исто одговорио. По некада, кад први пружио другоме писмо, а овај други с нестрпљењем пружао према њему руке, лако би се обојица насмешили. То је од куће писмо, познајем по рукопису, то је од матере, хтео је увек први рећи. Благодарим, хтео је други увек рећи, ти си ме обрадовао.

После тога опет, као и обично, били су ћутљиви и сурови. Никада горди војник није заборавио да подигне руку ка капи, кад би се јавио свом часнику, или кад би одлазио од њега Снажним покретом подигао је он увек главу и упр'о би очи у лице свога часника право и непокретно; а кад би одлазио, увек би „кругом на лево“ са свим по пропису то учинио.

Живели су заједно четир године; но војнику, који је на годину дана, кад је ступио у војску, постао официрским момком, ближио се крај службовања. Једанпут добије командир корa заповест, да распусти војнике његова позива.

Тог дана су часник и војник рекли неколико речи један другом више но обично.

— Заповедате ли још штогод?

— Ништа. Дошла је заповест да се твоја кумпанија распусти, кроз десет дана полазиш.

Наста ћутање за мало, и они обојица гледаху на разне стране.

— Могу ли ићи.

— Па иди.

То „па“ сада је било додато, а то је био знак нежности.

Срце се стезало у њима, али не у обојице једнако. Први је изгубио друга, па још нешто више од друга, брата, који га је волео скоро верским осећајем. Други је такође изгубио друга, брата, но онај остаје, а овај се враћа кући. А то је за овога било велико олакшање. Враћа се кући! После толиких опасности, после толико вечери, проведених у табору при отегнутим и тужним звуцима вечерње трубе, кад се по шаторима погасе ватре и кад се по целом оном платненом граду, неколико тренутака пре тога узрујаном и веселом распростре дубока тишина; после толико тренутака, проведених у безутешној чами, када заронив главу у руке, мислиш о матери и питаш самог себе: шта ради сада та јадна жена? Враћа се кући! После, пошто је толико пута, кад настане ноћ, по бивуацима слушао сад овде сад онде, где се међу земљацима његовим оре сеоске песме, оне песме, које се лети тамо, код куће певају међу родбином и познаницима при лепој месечини; после, пошто је толико пута благосиљао те песме као поздрав своје матере у даљини . . . враћа се! Враћа се изненадно! Опет ће видети село, засеоке; из далека ће познати кров, убрзаће кораке, задуваће се, потрчаће на оно мило гумну, угледаће пред собом сестрицу, већ велику сада, па најмлађег брата, сада већ момчића, па кад они крикну, потрчаће и другима, стаће на среду, отеће се од њих, те ће потрчати у кућу, вовиуће стару матер своју, видиће је, где му раширених руку и очију пуних суза иде у сусрет, загрлиће је, осетиће себе у оним милим загрљајима и искусиће најсветије људске радости — све само, што сваку тугу у човеку угушује, шко сваку рану лечи.

Па ипак у душу овог доброг момка уселила се мисао, да му се треба растајати са својим официром. А осим тога, војник се од срца никад не растаје са грубим војничким оделом, које му је толико година служило и као одело и као постеља и које је он толико пута чистио, удешавао и прао. А они стражњи џепови, где се крије лула, кад се појави „дежурни“ . . . Неколико пута заборавићеш се, па ћеш се машити око места, где су они стојали, док се једном не одвикнеш. Несносно! Нема их више тамо.

Добричина официр постао је нешто замишљен и осим обичних речи не рече никад ни речи више. Тако исто и војник. Но сад су чешће и подуже гледали један у другог и као да су говорили:

— Теби је тешко, знам.

Војник је вршио мирно своје дужности, како би само што дуже остао у себи, те да надо-

за рад, јер донде то беше само почасно место, на које су већином именовани људи, љубимци владе, без обзира на то, дал' су они и у истини кадри да то место испуне и да својој дужности одговарају. Нужно је било дакле, да се та места попуне људима, који су позвани на то, који имају спреме и науке, да попуне тако важно место, јер вел. жупан по VII. чланку од 1885. год. мора и знати нешто, а не као пре, када је какав велепоседник именован, без обзира на то дал зна штогод, дал је што учио, него је именован само зато, што је велепоседник и што има изгледа, да ће он по положају своме моћи влади услуге чинити.

Истина, да је огорчење у самој владиној странци због таковог поступка они се буне због одлучности појединих нових министара, но Тиса сам ћути, јер је изгубио моћ и углед, јер види, да му се само на тај начин могла спасти столица. Он игра сад врло незнатну улогу, важи до душе као глава владе, којом међутим удови тако моћно управљају, да им се она није кадра одупрети.

Обновљен кабинет данашње владе, улива млогима наду, да ће се ствари у многом чему на боље окренути, а то заиста мора сваки желити, јер од када имамо уставност а нарочито, од када Тиса влада, нисмо млога добра запамтили. — Да ли ће наде обманути, или је дошло време да пође бољему, скоро ћемо моћи видети.

Ђ. В.

РУСИЈИНО ДРЖАЊЕ.

Нема сумње, да су данас очи целе Европе упрте на — Русију. „Окреће се коло среће“, па као што је пре која друга моћна држава била прва у решавању разних политичких питања, тако данас заузима Русија угледан положај, па врло много зависи баш од Русије, како ће се многи заплетени односаји расплести.

Пријатељство Француза према Русима појављује се као нужност савеза романских народа са словенским народима за одбрану и отпор против Немштине. Па и ако је пријатељство Руса и Француза и савез њин тако рећи духовни савез и још нема строго одређеног облика и званично утврђених тачака, задаје он много бриге Немачкој.

Искуство је научило Русију, да разна политичка питања, која су сада на дневном реду, не могу да се решавају онако, како би то правда захтевала, по што неке велесиле чекају да се замути вода, па да тада лове и ако не рибу, ал оно самосталност особито балканских народа. По што се ту све препредено ради, бургија се и дражи се Русија, само да би сва одговорност на њу пала, то Русија мора да се добро узме на ум, и то је баш оно, што многима не иде у рачун данашње Русијино држање.

Ни до чега не би дошли, кад би се осврталн на писање целе оне штампе, која непријатељски дише према Словенству. По њима би била цела словенска ствар изгубљена, јер они непрестано пишу, како се Русија кукавички држи, и како мора да трпи данашње стање у Бугарској.

Али да ли су решена многа питања, па између тих, да ли је решена бугарска ствар.

Сваки паметан човек ће рећи, да није и само је питање времена, па да те ствари дођу у ред.

Узмимо да видимо два три питања, па ћемо се одмах уверити, да ствари по Словенство не стоје рђаво.

Запитајмо се, да ли је решено питање о принцу Кобургу?

Чивутска штампа ће вам рећи, да јесте, али за бога наведите нам ма једну само велесилу, која је признала Кобурга. Ни једна богме није признала, а многима тако би ишло у рачун, да принц Кобург буде бугарски кнез. Ни једна велесила није смела због Русије признати, да је у Бугарској сада законито стање. Немачка би радо хтела, да у Бугарској постави протусловенски уплив, и она се шуња око Бугарске као мачка око лонца, само што то Русија неће допустити, да ико метне руку на Бугарску. И док велесиле не признаду принца Фердинанда (а може се насигурно тврдити, да га никада неће признати) дотле је бугарска ствар још не решена.

Па тако стоји ствар и са Босном и Херцеговином.

Да ли је то питање решено?

Свакако није.

Русија се понаша мирно, али мудро, а и остале силе које нису пријатељски расположене према Русији знају, да балканске земље нису пусто масло.

Прошло је оно доба, када је у Русији хтела да преузме маха она струја, која је за времена кримског рата казала: „шта се ми кога бојимо, нека удари на нас цела Европа, ми ћемо је капама потући.“

Па и ако кримски рат није био смртан ударац за Русију, а она је бар стекла искуства.

Русија оставља у првом реду балканским народима да они решавају судбом својом. По што и Русија усваја начело: „Балкан балканским народима“, она хоће и да причека, да ти народи сами подигну свој глас, и да сами решавају своју домаћу ствар.

Русија неће да чини хуку-буку, нити је таква нарав рускога народа. Она је уздржљива, озбиљна, никог не изазива, ал кад ова проговори, проговориће часно и отворено. Па кад дође, да се коначно реши источно питање, источне народе, нарочито Словене неће од Русије заболети глава.

Будимпешта. **М.**

Где запиње у нашој автономији?

(Један пример за студију позванима.)

Фелдварац 9. маја.

О бившем спору у нашој црк. општини, имали сте у своје време више пута извештаја. Не би га требало више подгревати. Али како тај спор још ни до данас није окончан; како нам тај спор даје и сувише примера за студију; где запиње у нашој автономији, и напослетку, како је већ и време, да се сличне ствари на јавност изнесу, то ћу опет да га се дотакнем. Учинићу то сад, а потрудићу се и за будуће. Говори се да је јавност најбољи лек, па да покушам.

Још 1886. године (разуме се, након пуне две године после поднешене тужбе) одреди еп. адм. одбор истрагу у нашој црквеној општини. Од Шандора Цветковића и другова као тужилаца затражи истражни предујам од 60 фор. а. вр. Људи неимајући толику готовину, новац узајме и пошаљу адм. одб. у Н. Сад. После три месеца истражна комисија дође. А то је било око половине маја речене 1886. године.

По испрљеној истрази, тужба се докаже да је основана, и еп. адм. одбор изрече пресуду, да је председник, перовођа и тутор крив — наведевши разлоге зашто. Ови уложе призив на саборски одбор. Саборски одбор их — изузев неких ситница — одбије. Потврди пресуду еп. адм. одбора и изрече, да су: Рада Козаров председник, Милош Летић перовођа и Драга Еремијн одиста криви. Пресуда је та, након истраге после скоро године дана донешена, а на име у априлској седници 1887. год. Исте још године, крајем септембра месеца, буду сва тројица заједно са овдашњим одбором и скупштином под повереником еп. адм. одбора преч. г. Јова Бороте дигнути са звања. Општина је позвана да се поново организује, а за тим, као организована, да цивилним, или криминалним путем истражи накваду проневереног новца, који је у стотине засецао. Још су пресудом саборског одбора сва — речена — тројица искључени на шест година од права на избор и т. д.

Пошто се општина обновила; пошто је нов одбор примио управу у своје руке, одма се у смислу налога надлежних власти приступило инкасирању накваде проневереног новца. А тако се морало учинити, јер је општини наложено, да после обнове своје за три месеца има поднети о накнађеном новцу извештај. За заступника општинског буде одређен глав. скупштином г. др. А. Војновић у Ст. Бечеју. И он отпочне свој рад. Али у исто време са свим умесно затраже Шандор Цветковић и другови и свој предујам од 60 фор., који су такође кривци према донешеној пресуди имали сносити. Др. Војновић затражи својим путем дозволу, да спроведе егзекуцију, ради инкасовања предујма од 60 фор. Поджупанијско звање у Сомбору одговори еп. ад. одбору, да умољену овршбу није могао одобрити зато, што је Милош Летић у своје време уложио призив код в. министарства. Још од стране еп. адм. одбора упућени буду тужитељи на стрпљење.

Још по окончању истраге, дакле 1886. год. буду сви списи општински, који се на исту односише скупљени и у Н. Сад у епарх. архиву однешени. Неки од однешених списа требали су новој општини одма у почетку првог рада њеног. Зато црк. одбор наскоро по ступању своме у звање, заиште те све списе од епарх. власти натраг. Адм. од. одговори: да су сви од општине тражени списи поднешени (понављам поднешени!) в. министарству усљед рекурса Летићевог. Општина се на томе задовољи и чекала је решење в. министарства.

Шандор Цветковић и др. као тужитељи и који су предујмљени новац узајмили, плаћају на њега камату још од 1886. год. од фебруара месеца. Људи изгубили свако стрпљење. Окончање спора никако догледати. Прошле 1888. год. у мартској скупштини замоле општину, да им тај предујам исплати а после од кривца да га надокнади. Скупштина усвоји молбу, али епарх. власт не одобри. Плаћали су камату и даље вечито изгледајући решење рекурса Летићевог.

Загазили смо ево већ и у 1889. год. Кад вам ово пишем мај је месец. А то је равно три године од спроведене истраге. Од решења рекурса Милоша Летића још никад ни трага. У мартској скупштини затражи опет Шандор Цветковић и другови предујмљених 60 форинти, јер су за три године малте не са каматом половину главног издали. Скупштина и овом приликом уважи молбу. Двојица нагласе да ће уложити призив. Сад је упућено опет на решене епарх. власти. Али том приликом донесе скупштина још један важан закључак: да би се спор једном ма ком крају привео, решено је да се ургира; да се види где је запео и што му једном краја нема.

Пожурница буде одма упућена епарх. власти. А да би се још брже извидило, шта је са спором, одбор црквени реши, да из средине своје изашље и изасланство у Н. Сад па и у Карловце, да се лично разабере где је спор запео. И ишла су три изасланства и ево резултата.

Прво изасланство било је лоше среће. Није могло ништа позитивнога дознати. Али зато је друго у толико боље прошло. Отишавши у Н. Сад, отиде епарх. г. бележнику. Ту добије одговор, да списи заиста нису у епарх. архиву, него да су усљед рекурса Летићевог код министарства. Изасланство се с тим незадовољи. Отиде подпредседнику саборског одбора г. др. И. Вучетићу. Ту буде са препоручним писмом на г. секретара народног у Ср. Карловце упућено где ће се о свему најбоље обавестити. Изасланство тако и учини. Отиде у Карловце г. секретару Ћирићу. Ј. Ћирић предузме истраживање. После дужег превртања списа, једва једном наиђе на траг. Ту изнесе Летићев рекурс, који је још 1887. год. новембра месеца стигао од министарства с тим, да саборски одбор уз тај рекурс приложи све на истрагу односеће се списе и поврати га на коначно решење. И даље изјави г. секретар: Под 9 (21) нов. 1887. год. под митрополитским бројем 675, дакле одма кад је рекурс од министарства стигао, позван је епарх. адм. одбор бачки, да на истрагу у нашој општини односеће се списе одма саборском одбору припошље ради одашиљана министарству. Тај акт је по гласу поштанске књиге саборског одбора одаслат 12. (24.) новембра у Н. Сад, али од тога доба „до данас“ није од епарх. одбора никакав одговор стигао...,. Сад тек беше чвор. Изјава епарх. г. бележника, да су списи одаслати министарству; даље званично тврђене еп. адм. одбора из седнице државе 16. (28.) јулија 1889. А О Nr. 96. 74. „да су дневници и записници високом министарству усљед рекурса Милоша Летића учитеља поднешени“.... За тим изналазак Летићевог рекурса у Карловцима и — президијално захтевање списа из Н. Сад и т. д. изгледаше читава загонетка. Али покрај свега, ипак се унеколико било на чисто. Траг је ухваћен. Требало је само на крај извести.

У томе смислу изасланство поднесе извештај одбору црквеном. Овај одма реши, да се изашље поново изасланство једно или непосредно г. бележнику епарх. у Н. Сад. И то изасланство отиде. Од оног изасланства за Карловце, до овога другога, једино за Н. Сад беше у размаку само недеља дана Кад је отишло изасланство епарх. г. бележнику нађе загонетку горњу потпуно решену. Сви списи; сви записници и дневници општински — у опште све до најмање ситнице, што год се на спор односило, лежало је на столу г. бележника епархијског, као да су неком мађијоничком силом од министарства у бачку епарх. канцеларију пре-

---

кнади још последњих дана растанак, који му предстоји.

У почетку је просто ћутао; после је ћутао необично; најпосле изгледало је, као да брише прашину са столова и столица но јаче удубљен у тужну мисао, он је само босвесно размахивао крпом, не додирујући ништа; међу тим је официр право и мирно стојао на прозору скрштених руку на грудима, пажљиво му пратио кораке, покрете његова лица, избегавао његове погледе, погледајући расејано сваки час у патос.

— Господине поручниче, могу ли ићи?

— Па иди.

И војник оде. Но није још ни на другом степену био, кад се из собе зачу: „Оди свамо“ — и он се врати.

— Заповедате ли још што-год?

— Ништа.... Хтео сам нешто да ти кажем.... ништа, ништа, урадићеш то сутра — .. иди само!

По свој прилици звао га је за то, да га види, и видећи га, кад је по други пут ушао, посматрао је неко време праг од врати, кроз која је опет војник изашао.

Дошао је најпосле дан растанка. Официр је остао код куће и седео је за столом управо према затвореним вратима. Кроз та врата за по сата требе да уђе његов војник да се опрости с њиме, па да оде. Пушио је и, пуштајући читаве облаке од дима, расејано је гледао за мирним и вијугавим колутовима, како их нестаје у ваздуху; над-и-над би протр'о сузне очи. Он је приписивао диму то, као да је хтео самог себе да обмањује због свога узбуђења, да притаји сам од себе, да прикрије цигари оно, што је у срцу његовом лежало. И размишљао је: Јесте, то је морало бити. Па онда, зашто примати то к срцу? Зар ја нисам знао, кад сам га узео, да га не могу код себе за увек држати? Зар нисам знао, да његова служба траје пет година, да он има куће, породице, где се он родио и одрастао, коју је он са болом у души оставио, а којој се радостан враћа? Тежити, да служи он и даље због моје красне особе? Ја би био себичан човек.... Ја сам и тако себичан. Каква га нова благодарности везује за мене? Шта сам учинио за њега? О, врло много! Био сам само неучтив према њему. Увек сам стојао пред њим са тим проклетим инквизиторским изразом на лицу... Па таква ми је нарав, најпосле; шта могу ја за то. Ја не умем наћи све речи, да нешто кажем. Јесте, најпосле.. и не треба све рећи... Но... најпосле, треба бити човечнији. Сад он одлази, враћа се кући, да ради на својој њиви, да отпочне опет по старом живети; мало по мало заборавиће на све навике у војсци, заборавиће све... и свој пук, и своје другове, и свога официра. Валда ћу и ја њега заборавити? Само колико ће времена требати, док се научим на ново лице, док ми се у јутру, кад се пробудим, неће чинити, као да њега гледим, како се предао свом послу, тамо, у углу, тихо, тихо, не мичући се и не дишући, само да ме пре времена не пробуди? Колико ћу се пута пробудити, а да њега не зовнем по имену? Толико година у друштву, одности, страсној услужности и затим... ето... он одлази... али не од данас до сутра... Ај! Такав је наш занат, шта треба ту увек говорити. Треба се поверити! Велики момак! Срце! По некада на маршу сустао и спаљен од сунца, запрљавен од прашине, састанем за часак, осврћем се око себе, као да тражим воде, и на једанпут створи се пред мене боца и зачује се глас: поручниче, хоћете ли воде? — То је он био. Неприметно је излазио из реда, тражио воде... далеко, валда, негде, ко зна где и за тили час вратио би се и, задуван, окупан у зноју, уморан ишао одостраг, чекајући кад будем жедан да пијем. У табору, кад би заспао у хладу под дрветом, па би ми после лице ухватило лице, бржива рука подигла би над-а-мном грану или би раширила огртач, или би мундур прострла преко укрштених пушака, и мени сунце није више досађивало. Чија је била то рука? Његова, баш његова. Па чим бисмо стигли на одмор после трудноћа хода, на мах би збацио огртач, не стало би га; а ја бих га тражио по целом табору, срдио бих се: где је он? И зна ли ко-год, где је пропао? Потражите га, хулу, нека само дође, даћу ја њему, и тако даље свим гласом. Неколико тренутака после тога видео бих га из даље: погурен, са већим бременом сламе, иде он неједнаким кораком, подстиче се, грди лево и десно оне, који хоће да му отму сламу, замрсио се у конопце од шатора, скаче преко плотова и ограда, гази преко телећака и по рубљу раширеном на сунцу, спотиче о заспале војнике а за њим читава бура од грдња и псовања. Дође до мене, баци сламу на земљу, тешко уздахне, убрише зној са чела и у страху рекао би ми: Господине поручниче, ви сте ме чекали, је ли? Шта да радим, кад сам морао тако далеко да идем! Растресао би сламу по трави, на једној страни мало би је увисио, наместио би ту телећак као неки јастук, окренуо би се к мени, па би рекао: Поручниче, је ли добро тако? Одлази, рекао би му тада ја, одмори се, теби то треба. — Но је ли вам добро тако? — опет би он, — ако није, отићићу по другу. Добро је, добро, иди, иди, одмори се; не дангуби. — А за време војне, ноћу, кад сам савладан сном, корачао, љуљајући се и клатећи се сад на једну сад на другу страну, па већ близу дошао до каква јарка, на мах би осетио неку руку, где ми се на раме полако спушта, па би ме извела на средину пута, а при томе би као неки покорни и ропски глас шапутао: — Пазите, господине поручниче, ту је ров. — И све је он то био!... Но шта сам ја човеку томе, да је мислио, да ме мора гледати материном бригом и нежношћу. Шта има у мени, да ме је волео тако јако, да ми је тако одан био. Зашто је и откуда да је тај бедни момак, са грубим цртама у лицу, са прљавим до лаката рукама, са незграпним ногама и рукама, без образовања, без васпитања, рођен и одрастао у сеоској колеби, тако понизан и нежан, као девојка, да задржава дисање, да само не пробуди мене, да додирује моје раме, да ме уклони од опасности, да ми доноси писмо држећи га међу врховима од прстију, као да се боји да га не оскрнави, да се осећа срећним, кад се на њега благо насмешим, кад му једну уљудну реч прозборим, кад му дам какав знак, кад га погледам лепо. За што?... Бадава, мора се признати, да човечје срце под тим војничким хаљинама бије чудновато, да то не могу они знати, који нису солдати, или који никад то нису ни били. Људи не замишљају у нас других осећаја, осим оних, који нас за време рата обузимају. Али у истини, људи нас мало познају. Они не знају, да срце у војника никад не стари, него се подмлађује и јавља се у најнежнијим осећајима, живи у њима и узрујаније је него у бурној и ужасној занетости ратној. О, онај који није војник, не може ни-

скочили..... Изасланство зачуђено упита: од куд списи сад сви ту, кад још пре недељу дана беху код министарства (!!!)? Од куд списи ту, кад је још прошле године општини јављено да су министарству поднешени, и изасланство ту покаже дотични званични акт??? На послетку изасланство затражи, шта је епарх. адм. одбор одговорио саборском одбору на митрополитски бр. 675 од 9. (21.) нов. 1887. год.; али сви напори беху узалуд. Пошто су превртнути записници и сви уручбеници, видело се да г. бележник тога акта никад ни видео није; дакле сигурно га није ни добио; а да је послат то је факт. Доказ је томе и сама поштанска књига саборског одбора. Па где је онда? Није ли га можда председништво примило ли — камо год склонило?!.... Да ли да вам износим и одговоре г. бележника на горе стављена му питања. Држим да није нужно. Према свецу судите и сами какво је вечерње било. Дакле нећу ни да се дотичем одговора. Боље ми је прећутати их. Али констатујем ово: Г. бележник зајамчио је изасланству својом чашћу, чим г. епископ кући с пута приспе, да ће све списе, на изричну жељу изасланства, одма президијално одаслати у Ср. Карловце саборском одбору. — Идемо дакле да видимо, хоћели се дакле сад спор скорим окончати!!!...

*

Морал: Ето, видите, где запиње у ствари наше автономије. Т. К—ћ.

„Расматрања о косовској битци и пропасти царства српског.“

[Под горњим насловом изаћи ће ових дана књижица (III. свеска „Народног Пријатеља.“) Сврађајући и на овом месту пажњу на ту књигу, доносимо уводне речи њене]

Од онога дана чемернога,
Кад је српско пропануло царство
На Косову пољу јадовиту —
Трпи Србин муке свакојаке.“
— — — — — — — — — — —
„На Косову круна паде;
На Косову све пропаде.“
— — — — — — — — — — —
„Пропаст наша почиње с' Косова!“
— — — — — — — — — — —
„Косово клето . . .“

Ал' не, нећу даље, јер су и сувише познате наше песме, које наричу, да је на Косову пропало царство српско.

И не само песници, него и неки историчари забележише, да смо на Косову царство изгубили.

А како ли је далеко то од истине!

На Косову је била велика, важна битка; на Косову су погинула два цара; на Косову се 15. јука 1389. године сунце у крви окупало; али не треба рећи, да је на Косову све пропало, јер то не стоји.

Српска држава почела је пропадати дуго пре Косова; а наставило се то пропадање дуго после Косова. Видов-дан је само важан дан у том пропадању, рецимо, врло важан, ал он није све.

И шта је то за народ једна велика изгубљена битка?! Турци су под Бајазитом, 13 година после Косова, код Ангоре изгубили против Татара далеко страшнију битку, но ми на Косову; њихов цар допаде ропства; њихова војска би побијена, ил' разбијена, ал они се опет покупише, те су долазили чак под Беч.

Болесна, јако болесна и трула мора да је била српска држава, ако ју је једна једина косовска холуја могла тако оборити, да се кроз читаве векове није могла подићи. У оној болести српске државе лежи пропаст српска. Та болест не вачиње на Косову; од самих косовских сабаља смо могли преболети.

Ратна срећа је варљива, непостојана; највеће војсковође су често чупали косу, гледајући, где поред најбоље војске губе битку... други су добијали битку, не знајући ни сами како. Врло је лако било могућно, да ће Срби победити Турке на Косову. И мислите ли, да се то десило, да би Турцима био крај у Европи; мислите ли, да се српска држава не би разбила доцније; мислите ли, да не би дочекала друго Косово после неколико година? — На ово питање нећу сад одговорити; кад прочитате књижицу до краја, одговорите сами.

А да ми нисмо изгубили све на Косову, сведочи и то, што је и сам државни положај српске државе остао после битке на Косову скоро онај исти, који је био пре. После пада Ниша године 1386. обвезали су се Срби плаћати султану данак и давати му један део војске у помоћ. После косовске битке било је то исто. Српска држава још није ни тада постала турски пашалук.

Овде на почетку хтео сам само толико нагласити, да је друга ствар косовска битка, а друга ствар пропаст царства српског. Ја ћу говорити у кратко о обадвема.

Што се тиче Косова, оно није тако црно као што изгледа некима. Сваки се може уверити, да наш народ, ма му шта певали песници о „клетом Косову,“ не стиди се тога поља; радо га се сећа, ма да и сам не уме управо рећи за што.

Не уме рећи, али осећа, да је Видовдан светао дан у повесници нашег пропадања. И јесте он то. Пропали су у кратком времену и Бугари, и Срби, и Грци, и Власи, ал питајте Влахе, Бугаре, Грке, где су управо пропали, они не знају. Они пропадоше, а немају ни свога Косова! У нашем раздору, усред несложе, поцепаности, злобе, несреће, умели смо да се покупимо, да саставимо голему војску и да као народ одемо у борбу за домовину. Јесте, ми имамо Косово, с којим се, поред све несреће, поносити можемо. Цвет Српства, са својим владарем на челу, умео је да брани огњиште своје, умео је да умре за домовину своју.

А издаја? А Вук? Погнимо главу за часак, али је за тим и подигнимо. И стари Грци су имали своје Термопиле, своје Косово. И тамо се нађе издајник, Ефијалт, гори од Вука. Ал они изгинуше јуначки, изгубише главе за — домовину, те су се с том битком највећма поносили...

Србин се борио на Косову као лав; он је поломио копља у тој борби; окрвавио је Ситницу својом и турском крвљу, а умео је да забоде нож у груди онога моћнога цара, који је дошао, да му се наметне за господара.

Многи и велики су узроци српској пропасти, али сред те пропасти умео је Србин да помеша своју крв са крвљу свога цара, те да од те крви створи споменик, који ће се пушити вековима, и који ће служити као светао пример млађим поколењима.

Тешко народу, који не уме да се брани! Тешко народу, који не уме да умре, јер тај не треба ни да живи! Тешко народу, кога воде у ропство, а он не подигне бедеме од својих лешева, не окрвави својом крвљу ону реку, преко које душман преброђава!

Косово је тужно, велико гробље српско, али је то јуначко гробље увек подсећало Србина, да колевка слободе српске може само да се заљуља на другом крвавом пољу.

Свето Косово! Откуд би Србин без тебе црпео примера у својој великој, вековној несрећи...

Свето Косово! Шта би Србин, да му тебе није!

Угледна добра и манастирска имања у Србији.

У Србији је министар привреде израдио законски предлог, да се на манастирским добрима подигну угледна добра, школе. О овом питању читамо у радикалном органу ово: „Питање о уређењу манастирских имања покретано је почев од 1873. године па све до данас на свима нашим законодавним скупштинама, те је по самоме томе добивало из дана у дан све већу важност и тако популарисано, да је данас ушло у ред првих привредних питања која на што скорије и повољније решење очекују.

То је без сумње и дало повода министру народне привреде у прошлом радикалном кабинету, који је поново данас на тој пошти, те је спремио „Пројект закона о уређењу угледних привреда на манастирским имањима.“ Недаће, које се пред нашим очима збише, учинише, да ово тако важно питање по развој наше економије, беше скинуто са дневног реда, и би му суђено да чека на боље прилике, које су на радост свију привредника наступиле.

Овим пројектом закона, који је произвео резултат колико добре воље министрове да се нашој занемареној привреди даде живљи полет, толико и израз мишљења па и тврдог убеђења великог дела посланика из народа, — ишло се на то, да се стане на пут опадању или боље рећи пропадању наших манастира; да манастири успостављањем угледне привреде добију што већи доходак по каквоћи и количини; да са својом примерном и угледном економијом послуже као очигледна практична школа, у којој ће наш неук и неупућен сељак моћи у свако доба наћи стварне поуке у тежачким пословима. И што је најглавније, на тај начин биће одклоњена од манастира она крива, која ако потраје још неку годину, неминовно ће наши манастири морати пропасти.

Ко је год посетио ма који манастир у Србији, морала му је пасти у очи опалост, занемареност, запуштеност. Слика, која вам боде очи, представља на први поглед од ових храмова, некад уточишта бедних, некад врела српске слободе, српске мисли, српске моћи, српске писмености и српског имена, у којима српски владаоци налажаху одмора заморени тешким државним пословима — поприште разоравања, јер су садањи чувари тих споменика немоћни ни да их очувају, а то ли да их још унапреде. Морало је велимо пасти у очи, да су ти највидњи споменици, ти сведоци наше величине и сјаја, беда и патње, оронули, пренебрегнути, занемарени.

И на кога другог ти живи споменици могу очекивати да их заштити, да се не изгубе, не угасе, до на нас, који смо из њих вековима црпели материјална и морална блага.

Ако дубље завиримо у унутарњу управу данашњих манастира, истиче нам се на сваком кораку куда год крочимо, на сваком месту где год поглед бацимо, жалосна слика стања у коме се манастири налазе; незнање, несмишљеност, немар и немоћ. Газдовање је у њима веома примитивно, те по томе није ни чудо, што су капитали свију наших манастира нагло почели опадати. Већ има манастира, који не могу да подмирују своје трошкове из прихода, јер ови су сведени на најмању меру. Братство није у стању да заради ни толико, колико да се исхрани и своју плату, која је и иначе мала, заслужи, већ им манастири дугују, и ову по годину дана не примају или изузимају уложени капитал под интерес из управе фондова, те се тим новцем кунаторе.

Контрола над имањима, а нарочито око прикупљања прихода и руковање са истима, недовољна је и управ немогућа при оваковом администрирању са имањем. Отуда и чешће злоупотребе са манастирским приходом.

Нико не може кривити садање старешине појединих манастира за ово и по њих саме несносно стање. Они томе нису ни најмање криви. Они су се стицајем околности затекли на местима, која захтевају умешне, практичне и већ извежбане снаге. Њихов је позив са свим други но при знатно измењеним односима. Ствари су узеле други обрт и хтели не хтели они морају главни свој позив да предпоставе споредноме; у место да се богу моле, да зарађују насушни хлеб. Мисао „ради и моли се богу“ још се данас не може применити у нашим манастирима.

Ово стање манастира још више је погоршано, од када су им одувете парохије, а оно им се данас ни са повратком парохија не би побољшало.

Сељани, који су најближи суседи поред манастира, пошто су покрај немоћне управе манастирских имања, прво исекли и потаманили своје шуме, почели су насртати, то јавно, то пак крипом на заостаће шуме и имаовину манастирску, ништећи је и опустошавајући. Жалосни трагови ових неразложних сеча, јамче нам, да ће у најближој будућности постићи манастирске шуме она иста кобна судба, која је задесила већ толике некад чувене планине у Србији и на место којих видимо данас страховите голети избраздане бујицама, које поплавише, затрпаше и опустошише најплоднија поља.

Таква је заиста летимице слика данашњих наших манастира.

У интересу одржања ових установа, које се из дана у дан на очигледа свију нас руше и све већма клоне паду, за које при данашњим знатно измењеним приликама немају услова за дуги опстанак, дужност нас позива да ово наслеђе не само очувамо, већ од њега створимо храм духовног и материјалног богатства.“ — А кад ће то бити код нас с оне стране Саве и Дунава?

Утеривање пореза.*)

„Често су управо невероватне тужбе појединих странака о начину и безобзирности, како се у Хрватској утерују државни порези. (Исто као и у Угарској.) Јавна је тајна, да су ованe тужбе већином основане и истините. Но још и то дало би се, бар са становишта финанцијалне управе, некако оправдати: нужда државе, рецимо, њу управо силе, да код утеривања пореза буде несмишљена.

Али сад настаје питање: какве успехе држава постизава несмишљеним утеривањем пореза? Није ли већ више него доказано, да код најбезобзиријега овршнога утеривања у небројеним случајевима ни овршни трошкови не дођу до намирења, а дужни порез и после проведене овршне дражбе остане ненамирен! Ови се случајеви понављају не само код покретних, већ и код реалних оврха у једнакој мери. И ово је један од оних знакова, који не могу изостати, кад језгра становништва целе једне краљевине видно осиромашује. На непокретним овршним дражбама свуда се опажа недостатак купаца, па отуда и продаја добара у бесцење. И кад нема купаца, не преостаје оврховодитељу, високоме ерару, ништа друго, него да сам купи добро, које је под оврху узео. Он га купи у бесцење; но што ће с њим? Управљати га у властитој режији, док се наплати? Та, за бога, кад пређашњи власник, економ од заната, није нашао толико користи, да плати свој дуг држави, отуда ће овај са својим лошим господарством пренити веће користи? И чини ми се, да овако и високи ерар мисли, јер он купљена добра даје буд зашто у закуп, а ако и то није могуће, настоји, да их прода бар за толику цену, колико је само потраживање високога ерара. А власнику непокретнина у том случају обично не остаје — ништа.

Само оваким начином може се догодити, да у званичном листу читамо оглас, као што је, међу небројеним другима онај у броју 100. „Народних Новина“ од 1. овог месеца. Овим огласом кр. порезни надзорник у Осеку јавља, да ће се у месту Подгорју, Бучју, и Боровику продавати јавном дражбом двадесет и девет грунтовних тела, која су горе означеним начином била прешла у властитост финанцијалнога ерара. Овај оглас ужасно обележава материјално пропадање нашега сељаштва. Сви ови двадесет и девет грунтовних тела леже у једној једитој порезној општини (под именом Подгорје-Бучје-Боровик), а положај свих тих непокретнина укупно такав је, — како то сам господин порезни надзорник у споменутом огласу наглашује, — „да би се лако могле у једно спојено властелинство склопити.“

Што ово значи? Ни више, ни мање, него да се продаје скоро читава једна порезна општина, — скоро читава три села.

Да ову ужасну слику сасвим предочимо, навешћемо све кућне бројеве оних кућанства, која долазе под добош: у селу Подгорју куће бр. 1, 2, 5, 7, 9, 10, 11, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 27, 29, 32, — у селу Бучју бр. 3, 4, 8, 13, 14, 19, — а у селу Боровику бр. 2, 6,

*) Овај леп чланак, који говори о утеривању пореза у Хрватској, скоро сасвим се може применути и на наше прилике у Угарској. С тога га доносимо по „Обвору“ нашим читаоцима.

кад разумети осећај, што ме везује са тим младићем. То није могућно! Треба провести много ноћи, треба много маршева направити у месецу јулу, много ноћи престојати на предстражи на киши, гладан и жедан, док те снага не изда, па имати покрај себе друга, који те мундиром покрива, да те чува од зиме, који ти чисти хаљине, доноси воде, нуди ти комад хлеба, а нема валда ни сам. Слуга, подворник! И опет има таквих, који га тако зову! О! то је срамота! Јесте!... јер, кад тај човек изађе пред мене, тамо, на прагу, и поздрави ме, па упре у мене онај поглед, пун ропске и страсне оданости, ја осећам, да је знак, који му дајем тада, да спусти руку, раван оном његовом покрету, кад је подигао руку да ме поздрави... И тај ме човек напушта, оставља ме сама, одлази и ја га више никада видети нећу!... Али не! Ја ћу га посетити! Отићићу, кад будем на допусту, село му знам, распитаћу за парохију, одајем, одјурићу тамо, наћићу га при послу у пољу и зовнућу га по имену. — Зар више не познајеш свога официра? —

— Кога видим? Поручниче, ви овде! рећиће он мени, сав узрујан.

— Јесте, јесте, морао сам доћи да те видим! Оди овамо, мој драги, храбри војниче, оди загрли ме.....

У том се по степеницама зачуше лаки кораци, тихи и једнаки, као иде неко, који хоће да се нечујно довуче до врата. Он ослушкиваше, не окрећући главом: кораци све ближе; срце се стезало у њега; окрете се: јесте, то је он, то је војник. Лице му је било мрачно, очи црвене; укочи се, пође корак на пред и застане, гледећи свога официра. Овај окрене главу на другу страну.

— Господине поручниче, ја одлазим.

— До виђења, — одговори му он, стискујући при свакој речи усне и гледећи једнако на другу страну. — До виђења... срећан пут.... врати се кући, ради, буди добар син.... као што си и до сада био и... до виђења.

— Господине поручниче! усклику војник дрктећим гласом, приближив му се за један корак.

— Иди, иди, да не одцвиш; иди, већ је доцкан;.. жури.

И он му пружи руку; војник је јако стиште.

— Срећан пут.... и памти ме добро, чујеш ли? Сети се кад-год свога официра.

Ваљан војник хтеде нешто да рекне, покуша да изрекне реч и простење; још један пут стиште руку официру, окрете се, погледа на врата, поново погледа официра, који опет непрестано гледаше на другу страну; ступа опет за један корак напред.

— Ах господине поручниче! повиче он, заћута и оде.

Официр, остав сам, погледа се око себе, постоји неко време, једнако гледајући укочено на врата, па се затим наслони на сто и зарони главу у руке; две велике сузе показаше му се у очима, за час ту заблисташе, па се брзо разлише по трепавицама, зар да их нико не би видео. Он пређе рукама преко очију, погледа на цигару, она се угасила. О, сад су биле заиста сузе; он погну главу и пусти им на вољу, за то што су му сада оне и биле нужне.

С руског. ≃

7, 8, 10, 11. — Неби ли овај оглас био много краћи, да је навео само оних неколико кућа које још нису прешли у власништво ерара?!

Ту ће се дакле, и то већ за два дана (23. ов. м.) продавати 29 кућа са 29 земљишних уложака, — све у један дан и све укупно; купити дакле може само богаташ, а сељак је искључен од ове дражбе. То ће ваљда свако појмити, кад му се каже, да целокупна површина тих непокретнина имаде преко 725 јанаца и да им је процена, судбено установљена вредност 75.087 форинти.

Сад би било занимљиво и поучно, да нам високи ерар двоје каже: једно, колика је била тражбина ерара, за коју је он справио на просјачки штап 29 породица и продао земљишта и куће у вредности од 75.000 форинти? и друго: колики део ерарске тражбине беше заиста подмирен из куповине од оних 29 грунтова?

А ко зна у чије ће руке сада ова сељачка земљишта запасти? и коме ће робовати одсада они некада имућни власници свих ових селишта?

Има ли збиља човека, који ће веровати, да је оваком пропадању сељаштва крива само лакомисленост и нехат сељака? О не, неће се веровати, да би у три малена селца било 29 кућа без реда и господара; неће се веровати, да би на оном парчету земље било 29 породица сасвим пропалих. Па кад би збиља тако било, зар не би бар којег од ових 29 дужника спопао за шију који други веровник, а не управо свих 29 сам високи ерар? Или зар чивутски главничари имају ваше срца за сељачки народ, него ли ерар, који треба да пази и на то, како би порезну снагу у народу одржао.

Не, ми опет кажемо, овако напрасном пропадању није крив немар сељака, него је криво, — како нам горњи случај показује, несмиљено утеривање пореза.

Чини се, да господа заступници на заједничком сабору немају времена, да се о том питају и побрину, не би ли овом господарству доскочили, док нам сељаштво није сасвим пропало.

Сељак мора управо да очајава гледајући, како се слабо његови интереси заступају. Одкуд ће кукавац изгледати помоћи, кад је пуштен на милост и немилост оних истих финанцијалних чиновника, који већ од толико година доследно показују, да законе и наредбе непознају или да за њи не маре. Све тужбе и тегобе, управљене на финанцијалне области, остају без успеха, а народна заступства не тару си главе.

Били закони, какви му драго, — није нам намера, а није овде ни место, да их подвргавамо критици, — али они очито не могу већи ни за чим другим, него да порезне тражбине ерара осигурају за садашњост, а и за будућност; не могу дакле већи на пропаст народа, који чим му је благостање слабије, порезна снага млитавија, тим мање сигурности пружа за будућа времена. Ми дакле отворено кажемо, да највећи део кривње сваљујемо не на несходне законе, већ на чиновничку преревност, на чиновничко незнање и несавестно службовање.

Ниже чиновници изложени су самовољи „према горе", а зато су отштећени опет подпуном слободом радње „према доле." Уз такве одношаје нижи је чиновник у опасности да изгуби своје достојанство, а још више у напасти, да за вољу милости, коју жели „горе" постиђи баци под ноге често свави обзир. Жалосна је истина, да се ваљаност порезнога чиновника мери по томе, колико је пореза утерао, а не пита се више, да ли је утеривао допуштеним, законитим средствима. Колико њих млађих широм наше тужне отачбине само зато се лаћа горкога хлеба порезног овршитеља, да си прибаве средства за другу, достојнију службу.

Награђују се манисања код завраћених биљеговина и других разних пристојба; плаћају се и награде на утеране своте, које нису у примитку предвиђене — није ли ово за слаба и млада, неискусна, тек четвртину образована човека права напаст? Одвуда потичу доказане чињенице: да неки дневничари сами краду биљеге, па манисају акта; отуда долази, да неки дневничари странкама хотимице незначују ниже лествице биљеговања, него што закон прописује, само да им се отвори нова зарада; отуда долази, да порезни овршитељи у прикос јасноме слову закона сиротом сељаку продају последњу овчицу, да утерају коју форинту пореза више, него што се од њих захтева; отуда долази и много друго зло."

Вести из места и са стране.

Женскиње и косовска петстогодишњица. Управа београдског женског друштва закључила је, да приликом косовске петстогодишњице, положи венац на гроб царице Милице у манастиру Љубостињи. Тај лепи чин наћи ће јамачно одзива и код подружина женскога друштва у окружним варошима Србије. — Видећемо, шта ће учинити у ствари петстогодишњице косовске наша женска друштва с ове стране Саве и Дунава.

Хаџи-Сава Косановић. Из Црне Горе јављају, да је сва прилика да ће Хаџи-Сава Косановић, сарајевски митрополит у пензији, заузети упражњену епископску столицу рашко-захумске епархије.

Петстогодишњица косовска у Црној Гори. Са Цетиња пишу, да ће се тамо на Видов-дан давати парастос косовским јунацима и да осим тога неће бити никакве свечаности поводом косовске петстогодишњице.

Учитељски збор тителског среза. Прошле суботе био је, као што је цењена „Застава" већ јавила учитељски збор, тителског среза у Д. Ковиљу. Том збору у почаст приређена је и по други пут од дилетантске ковиљске дружине позоришна представа, на којој присуствоваше неколико Срба учитеља, а других ни од корова. Но ипак је све на задовољство испало, и збор и представа. На збору беше лепа реда; две су теме добро предаване; једна од Кузмана Миловановића из Д. Ковиља, друга од К. Стефановића из Г. Ковиља, а трећа је изостала, коју је требао неки Карнер предавати. Пошто је рок старим часницима истекао, беше нов избор обављен. За председника буде изабран К. Миловановић, за потпредседника Илија Марковић, за првог перовођу Јован Јаконић, за другог Карл, који се не хте примити. Али враг не спава, бивши председник управитељ тителске грађанске школе, са бившим перовођом одмах показаше необично лице, знак негодовања, ма да је избор на основу правила у најлепшем реду текао. Но на том не оста, него г.г. пријавише валда одмах у Сомбор, кад је г. Греф школ. надзорник у срез дошао, да извиди валда необзирност њему оданих учитеља, јер не знамо ко би могао крив бити, у овој невиној ствари, доли они сами.

„Авала." Под именом „Авала" основало се у Лондону друштво, које ће у Србији рудник извађати. То ће друштво бити на акције, и то сто хиљада акција, свака у вредности једне фунте штерлинга. Цео капитал друштва износиће около милијон и две стотине хиљада форината.

Трговина.

= **Нови Сад** 11. (23.) маја. Житарска радња. На житарским пијацама нашим домаћим и горњим и доњим, од недеље дана овамо траје веома тром посао у погледу промета са раном. Цене су сваком зрну на горњим пијацама доста осетљиво попустиле. Ни спекулација ни млинови нису заузети са куповањем шта више држе се строго резерве. Извоз у иноземство је сасвим застао. Имаоци особито пшенице на горњим пијацама своје зрно обилно нуде пошто је већином пшенични усев у доста добром стању у нашој монархији. Међутим до жетве има још доста времена, и може се много што-шта десити да нас омане нада у добру жетву. Свакако спекулација тражи, да у своју корист употреби да нашњи бар добар изглед у жетву овогодишњу. На нашу пијацу врло мало доспе пшенице из околине па и то мало довоза са обаљеном целом млинови пазаре. Кукуруз је 10—15 новч. изгубио од своје досадање цене код нас. Данас се плаћа пшеница новосадска, шајкашка и сремска 6 ф. 50—60 нов. Наполица 5 ф. 40 н. Кукуруз 4—4 ф. 10 н. Зоб 4 ф. 80 н. Јечам 4 ф. 70 н. Све од 100 кгр. Јечма и зоби никако не доспева на пијацу, потреба се из магазина подмирује.

Радња са производи је врло слаба. Страних је купаца мало. Цене су досадање. Маст на више 56 ф. 50—57 ф. 50 н. на мање 60 ф. Сланина сушена 58—60 ф. тешка пушена 62—64 ф. од 100 кгр.

Угојени свињи тешки 46—48 н. средњи 45—47 н. лаки 44—45 н. од 1 кгр. Тесци 8—16 ф. од ком. Јагњци 4 ф. 50—7 ф. 50 н. од пара.

Вино се за сада слабо тражи, но што ближе жетви, кренуће на мању продају радња жирје. У наших је виноградара и винарских трговаца изврене каквоће вина а цене су све: Бело 10—16 н. шилер 10—16 н. старо бело 12—18 н. прво лањско 18—24 н. старо прво 32—42 н. Комовица права чиста роба 15—18 н. шљивовица 18—26 н. стара шљивовица 32—48 н. све од 1 литре.

Време ведро ветровито. Вода у Дунаву и Тиси на свима ставцама у малом опадању. Сава горе надолази доле опада. Драва надолази.

*

У Будимпешти 9. (21.) маја. Производи. Вуна сад пред стрижу слабо се тражила. Продано је ових дана 500 м. ц. Плаћана пескуља обична 45—46 ф. боља 47 ф. горњо-угарска прве стриже 60—67 ф. бела друге стриже 66—67 ф. бачка фина 68—72 ф. лошија 56—58 ф.

Коже сирове. Продано је 1500 ком. кравијих по 65—68 ф. 500 ком. воловских по 68—75 ф. 800 к. јунчова по 80—90 ф. од 100 кгр., 1500 ком. коњских 10—11 ф. 50 н., од пара телеће 155—160 ф. од 100 кгр.

Маст свињска готова роба је одржала цену доклле термински закључци јевтиније обављени, готова са буретом 60 ф. 50 н. — 61 ф., за мај-јуни 59 ф. 75 н., мај-август 59 ф., јуни-октобар 57 ф. 50 н., јуни-децембар 57 ф. Сланина три поле у 100 кгр. 57 ф., 4 поле 53 ф., 30 кгр. у једној поли 53 ф., сеоска 52 ф. — 52 ф. 50 н., од 100 кгр.

Шљиве су живље тражене, цена чврста. Продано је 8000 м. ц. плаћане 75 ком. у по кгр. 23 ф. 20—23 ф. 60 н., 85 ком. 17 ф. 20 н. — 17 ф. 40 н., 90 ком. 15 ф. 40 н., 100 ком. 12 ф. 50 н. босанске уванц 10 ф. 30 н., српске 9 ф. 82 н., трговачка роба у Шапцу 135 ком. у по кгр. 8 ф. 4 н. Пекмез славонски 10 ф., за јесен 13 ф. 25 н.

Спирит услед попуста цене у Бечу и слабе продаје пејевтинио је. Прост без порезе 14 ф., — рафинирани порезан 52 ф.

Вариво. Извоза ни на коју страну нема; продаја ограничена на домаћу потрошњу. Пасуљ бели крупан 7 ф. 50 н., ситна пасуљица 8 ф. — 8 ф. 50 н., жути 7 ф., шарац 6 ф. 25 н. Сочиво 12 ф., фино до 20 ф. Грашак 9 ф. — 10 ф., угарски сељутен грашак 13 ф. 50 н., иноземски 23 ф. 30 н. Све од 100 кгр.

У Будимпешти 10. (22.) маја. Пшенице доста нуђено, воља за куповање ограничена, тенденција лабава, покрај промета од 15.000 м. ц. морало се фино зрно са 5 н. лошије са 7 и по н. поново јефтиније дати. Са осталим зрном мало промета цене су на попуштању.

Плаћана пшеница потиска тешка 80.5 7 ф. 20 н. 79. 7 ф. 10 н. 80. 7 ф. 15 н. 79. 7 ф. 7½ н. 78. 7 ф. Пештанска 81. 7 ф. 15 н. 80.5 7 ф. 10 н. 78.5 6 ф. 80 н. Бачка 77 6 6 ф. 75 н. 78.5 90 н. Из магазина 80.2 7 ф. Банатска 80. и 79. 6 ф. 70 н. Подунавска 75. 6 ф. 40 н. Бечејска 4500 м. ц. 79 6 7 ф. 20 н. Све на три месеца.

Раж 5 ф. 55 н. Зоб 5 ф. 50—5 ф. 77½ н. за готов новац.

Термини: Пшеница за јесен 6 ф. 95—97 н., за мај-јуни пшеница 6 ф. 48—50 н, Кукуруз за мај-јуни 4 ф. 50—52 н., за јули-август кукуруз 4 ф. 65—67 н. Зоб за јесен 5 ф. 8 н. — 5 ф. 10 н. Репица за август-септембар 12 ф. 45 н. 12 ф. 52½ н.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 11. маја.

4% угарска златна рента — — —	102·40
5% „ папирна „ — — —	97·10
Дукати — — — — — — —	5·53
Наполеондори (20 франака) — — —	9·34
Немачке држ. марке — — — —	57·60

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 11. маја у вече).

Праг. Кочијаши на коњској железници данас после подне отказали службу. Управа коњске железнице обуставила је вожњу.

Потсдам. Краљ Умберто, који је сада у посети код немачког цара, присуствовао је војничкој паради. — Државни канцелар, Бизмарк одговорио је у седници државног сабора на изјаву о наклоности од стране талијанске скупштине.

Рим. 1700 фабричких радника у Тарди, у Савони, обуставили су рад.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1888. П. Н.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	Станице		Мушевити влак (Orient-Express)	Мешовити влак I. II. III.	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	5.35	9.15	2.40	8.00	—
175	Субатица	„	8.54	1.46	6.24	6.10	11 35
	Шандор	„		1.57	—	—	—
	Верушић	„		2.15	-	—	—
193	Чантавир	„		2.29	-	6.37	12.36
	Зобнатица	„		2.40	—	—	-
207	Топола	„		3.05	6.58	7.02	1.22
	К. Хеђеш	„		3.32	—	—	—
223	Х. Фенетехеђ	„		3.42	7.17	7.26	2.10
234	Врбас-Кула	„		4.11	7.31	7.49	2.52
248	Стари Кер	„		4.39	7.46	8.11	3.32
	К. Алпар	„		4.51	—	—	—
260	Кисач	„		5.06	—	8.29	4.41
276	Нови Сад	„	10.49	5.55	8.23	9.03	5.24
279	Петроварадин гр.	„		6.05	—	9.10	—
281	Петроварадин	„		6.16	8.32	9.19	—
286	Карловци	„		6.32	8.41	9.30	—
296	Чортановци	„		6.58	—	9.50	—
300	Бешка	„		7.11	—	9.57	—
310	Инђија	„		7.40	9.14	10.17	—
318	Стара Пазуа	„		7 58	9.23	10.30	—
326	Нова Пазуа	„		8.16	—	10.43	—
332	Батајница	„		8.32	—	10.54	—
347	Земун	„	12.18	9.04	9.55	11.15	—
359	Београд	„	12.32	—	10.10	11.35	—

(Сваког петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	Станице		Мушевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	2.30	5.35	—	5.16	—
12	Земун	„	2.44	6.00	6.30	5.48	—
27	Батајница	„		—	7.03	6.10	—
34	Нова Пазуа	„		—	7.19	6.21	—
41	Стара Пазуа	„		6.32	7.37	6.34	—
49	Инђија	„		6.44	8.04	6.53	—
60	Бешка	„		—	8.29	7 12	—
64	Чортановци	„		—	8.40	7.20	—
73	Карловци	„		7.14	9.05	7.40	—
78	Петроварадин	„		7.22	9.21	7.51	—
81	Петроварадин гр.	„		—	9.29	7.58	—
83	Нови Сад	„	4.16	7.39	9.54	8.17	10.56
100	Кисач	„		—	10.30	8.40	11.49
	К. Алпар	„		—	10.44	—	—
112	Стари Кер	„		8.10	10.57	8.58	12.26
125	Врбас-Кула	„		8.25	11.30	9.21	1.20
136	Х. Фекетехеђ	„		8.39	11.55	9.39	2.09
	К. Хеђеш	„		—	12.02	—	—
152	Топола	„		8.57	12.36	10.06	3.05
	Зобнатица	„		—	12.52	—	—
166	Чантавир	„		9.14	1.04	10.27	3.43
	Верушић	„		—	1.15	—	—
	Шандор	„		—	1.33	—	—
185	Субатица	стиже	6.01	9.34	1.45	10.52	4.35
	Субатица	полази	6.03	9.46	—	2.25	11.22
359	Будимпешта	стиже	9.35	1.25	6.50	7.30	9.45

(Сваке суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

РЕД ПЛОВИДБЕ
путничких пароброда почевши од 8. (20.) марта 1889. до даље наредбе.

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ: сваки дан у 5½ сати после подне.

Из НОВОГА САДА за ПОТИСКЕ СТАНИЦЕ: сваки дан осим петком у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД: сваки дан у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ОРШАВУ-ГАЛАЦ: средом, петком и недељом у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у БУДИМПЕШТУ: сваки дан у 10½ сати пре подне.

У Новом Саду 8. (20.) марта 1889.

АГЕНЦИЈА.

Ред пловидбе
поменског пароброда „Нимфе" почевши од 9. (21.) маја ове године.

ИЗ КАМЕНИЦЕ У НОВИ САД:
Пре подне: 5, 6, 8, и 10 сахата.
После подне: 2, 4, 6 и ½8 сах.

ИЗ НОВОГ САДА У КАМЕНИЦУ:
Пре подне: 6, 7, 9, и 11 сахата.
После подне: 3, 5, ½7 и 8 сахата.

☛ Недељом и свецем после подне не иде по тарифи, него по потреби.

Повратне карте имају вредност само за тај дан, за који су извађене.

Каменица, 8. маја 1889.

Подузетништво.

ОГЛАСИ.

ШПЕЦЕРАЈСКА И АРТИЈНА ТРГОВИНА
ЈОВАНА ПАНДУРОВИЋА
у Шиклошу
потребује два спомоћника и два практиканта или шегрта. Са горњом радњом скопчана је и овдашња прва штампарија, коју такођер моје помоћништво проучавати може, а има прилике и са винарским послом се уповнати, а мађарски и немачки језик може савршено присвојити. 1—3

ЈЕДАН ОРМАН ЗА ЛЕД
(EISKASTEN)
доста велик, без икаквог фелера, са њим две славине дугачке **од метала**, продаје се по повољној цени.
ДУШАН СТОИЋ,
3—3 у Сентомашу.

НАЈБОЉИ КРВ ЧИСТЕЋИ И ПОБОЉШАВАЈУЋИ ЛЕК
јест
ЈОДКАЛИ-СИРУП
приправљени од Алекс. пл. Ковача лекарника у Вел. Бечкереку.
Особито се препоручује код **сифилистичних болести** и код **последица** истих, проузроче занемарењем, надаље код **шкрофула**, особито у они случајеви где се отоци **жлезда** и старе **шкрофулозне ране** налазе. **Непроцењив лек против костобоље, главобоље, реуматичних болести, живаца, болести на кожи, тешко зарастућујућим ранама, мигрени, тешком дисању, падавици, одебљању, жутици у материци, отоку цигерице и слезине.** Да успех имаде нужно је 4—5 боца Јодкали-сирупа употребити.
ЦЕНА ЈЕДНЕ БОЦЕ ФОР. 1.20.
Главно стовариште А. пл. Ковача, лекарна код „Спаситеља" у Вел. Бечкереку.
Главна стоваришта: У Новом Саду: Апотека К. Гровингера. Осек: Ј. пл. Диенес. Земун: Фрања пл. Бенко. Загреб: Антон Кегл. (Barmherzige Brüder.) Панчево: Ф. Рада. Београд: К. пл. Драскоци.
Стовариште у апотекама: А. Мол, Tuchlauben Nr. 9. Будимпешти: Јосиф пл. Терек, Königsgasse Nr. 12. Ђорђе Кригнер, Kalvinplatz. Александар Молдовањи Wasserstadt. Сегедин: К. пл. Барчаи. Темишвар: К. Јанер, Ј. Тарцај. Мако: Кол. пл. Кулифај. Х.-М.-Вашархељ: К. Бернатски. Печу: Кол. Гебел. Праг: Б. Фратнер Nr. 205-III. Мишколц: Др. Ј. Сабо. Дебрецин: Др. Е. Рочнек: Сатмар: Ј. Босин. Кашау: Ф. Корлат. Пожун: Венцелин Хајм. Ђур: Ото Петри. 8—10

„ЕКСЦЕЛЗИОР"
справа за крунење кукуруза.

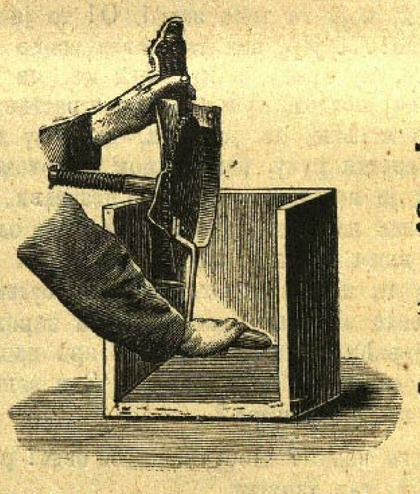

Тежина око 5 кила. Окруни до 1 хктлт. на сат.
Цена 4 фор. а. вр. За Србију 8 динара.

Ове у сваком погледу врло практичне справе могу се добити једино код:
Д. ЈОВАНОВИЋА СИНА у ЗЕМУНУ
комад по 4 фор. а. вр. за готов новац уз поузеће. Цела справа тежи једва 5 кила, те се може по свој држави поштом слати. Ко унапред пошаље 4 фор. 40 новч. доставиће му се ова справа франко.

Поручбине из краљевине Србије нека се заједно с новцем управе једино на:
Српско пољопривредно друштво у Београду
које се, осведочено о особитој практичности ових справа, примило растуривања истих по Србији. 26—80

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.